

LAWRENCE of ARABIA

Gertrude Bell

Alidtcha/Gertrude

Vijf bedienden, een kok, drie kamelen, twee paarden, één bontjas, 42 hutkoffers, één Engels geweer op mijn rug. Een groot katoenen bad op pootjes dat ik elke avond laat vullen, dan spoel ik de woestijn van me af.

Sadettin

Gertrude Bell, archeoloog, Engelse spion, grondlegger van Irak, maar vooral: degene die vanaf 1909 heel gedetailleerd het Midden-Oosten in kaart brengt. Ze heeft een vlijmscherpe blik waarmee ze ziet wat het Midden-Oosten werkelijk is. Er is maar één kenmerk: diversiteit. Gertrude Bell zag dat dé Arabier niet bestond. Zij biedt ons een perspectief op het échte Midden -Oosten. Lawrence en Bell ontmoetten elkaar voor het eerst in 1911 bij die archeologische opgravingen in Karkemish.

Pip/Lawrence

Ze komt ons werk bekritisieren.

Alidtcha/Getrude

Wat een aanfluiting!

Pip/Lawrence

Zij is nog altijd ongehuwd als ik haar ontmoet. Begin veertig, maar ze lijkt jonger. Dorpelingen volgen nieuwsgierig al onze handelingen. Sinds ik hier aankwam proberen ze al een vrouw voor mij te vinden. Ze zijn overtuigd dat zij mijn bruid is. Maar ze is te lelijk, zeg ik tegen de dorpingen. Gewoon om er vanaf te zijn.

Alidtcha/Getrude

Het Arabisch bureau in Cairo vraagt me mijn kennis over dit gebied te delen met de Engelsen. Elke tent, elke waterput, elke afdruk van elke kameel leg ik voor ze vast. Het is mijn kennis die Lawrence later gebruikt als hij gaat vechten in de woestijn. Zonder mij was Engeland vastgelopen in de eerste de beste zandstorm. Ik toonde de sluiproutes van de ene naar de andere bron, ik vertel welke sjeik we kunnen vertrouwen en welke niet. Ik won hun harten. Dankzij mij kozen honderden stammen voor Engeland. Ik had uit die fata morgana moeten komen om het verhaal over te nemen.

Pip

Jij kreeg je eigen film. Queen of the desert.

Alidtcha/Getrude

Dat geleuter van Nicole Kidman? *Dit* was mijn film. Dit was mijn geschiedenis. Ik was overal bij en ik ben nergens te zien. Er zijn nog steeds mensen die mij de Moeder van Irak noemen.

Pip

Meestal noemen ze je gewoon 'de vrouwelijke Lawrence of Arabia'.

Sadettin

Kom, jij zou iets zeggen over de diversiteit, dat perspectief van jou.

Alidtcha/Getrude

Maar mijn perspectief is dat van een vrouw! Terwijl Lawrence door de woestijn crostte zat ik opgesloten in een hete villa in Irak omringd door ambtenaren en militairen die mij negeerden aan de lunchtafel. Samenwerken met een vrouw was het meest gênante dat ze zich konden voorstellen.

Zo eenzaam was ik dat mijn haar uitviel, ik gedwongen een hoed droeg in die verzengende hitte omdat ik me zo schaamde voor dat kale hoofd en maar zweten en eenzaam zijn. Vijftig graden en niet de luxe van een ventilator, zoals die mannen in hun chique villa's.

Al die mannen kregen gewoon betaald voor hun werk. Ik niet. Ik was de belangrijkste medewerker van het Arabisch bureau en ik moest onbezoldigd werken. Na die oorlog pleeg ik zelfmoord. Een pot slaappillen in een verstikkend hete nacht. Je kan het de hele tijd over die vergeten Arabieren hebben maar waar zijn de vrouwen in die film? Drie en een half uur film en de enige vrouwen die herkenbaar in beeld komen zijn drie *dode* vrouwen.

Sadettin

Ik vind dit een belangrijk punt. Echt hè, ik ben een feminist. Dat kan je iedereen vragen. Sadettin? Dikke feminist! Honderd procent gelijke rechten. Gelijke plichten. Maar jij staat hier toch vooral omdat er met het verdwijnen van Gertrude's stem iets anders verdween uit het verhaal, het echte gezicht van het Midden-Oosten. De gedroomde multiculturele samenleving. Jij brengt kleur in die zwart wit versie van het Midden-Oosten.

Alidtcha

Hoe bedoel je kleur?

Sadettin

Jezus Alidtcha – maak het niet zo ingewikkeld! Het gaat er heel simpel om dat Gertrude een blik had die ons anders naar het Midden-Oosten doet kijken.

De een gaat hier van top tot teen gesluierd, de ander loopt in minder dan een schapenvel, maar niemand wordt ergens op aangesproken. Iedereen volgt hier zijn eigen wet (uit het dagboek).

Ja, dank je! Dat was zes. Dé Arabier werd door de Engelsen verzonnen. Dat is wat Gertrude Bell toevoegt.

Alidtcha/Getrude

Maar het is meer dan dat. Ik heb een erfenis nagelaten! Ik, als vrouw. Irak. Irak bestaat dankzij mij. Dat weet niemand meer.

Sadettin

Ja en dat is nou precies wat ik niet begrijp. Dat jij met alles wat je wist uiteindelijk toch het Engelse perspectief koos. Allerlei stammen bij elkaar veegde in een zelf verzonnen land. Dat je een vrouw bent betekent niet per se dat je aan de goede kant van de geschiedenis staat.

Alidtcha/Getrude

Nee, het betekent dat ik er überhaupt niet in sta. Ik was niemand. Ik wilde Iemand zijn, ik schreef dat in mijn dagboek met de hoofdletter I, en als vrouw moet je dan dus soms –

Sadettin

Soms wat? Strepen trekken op een kaart en je tekening 'Irak' noemen.

Alidtcha/Getrude

December 1918. Naast mij aan het diner zit een Arabische ambtenaar, Nuri al Said. Mevrouw, wij hebben geen gezamenlijke grond hier. U moet ons niet van onderaf opbouwen. Geef ons een dak, iets hogers om samen onder te kunnen schuilen. Dat werd Irak. En Syrië. En Libanon, Jordanië. Wij bouwden daken boven al dat losse zand. Is het zo gek dat ik na al die jaren daar ook een dak wilde bouwen? Na alle pesterijen aan de lunchtafel, alle vernederingen die ik moest doorstaan, wetend dat ze zonder mij nergens waren; is het gek dat ik, voordat ik die pot slaappillen achterover tikte, een land – iets concreets – wilde vormen, een erfenis wilde nalaten?